

Boštjan Marko Turk, **Razdalje do sveta**. Prispevek k razumevanju narodno-politične identitete: tranzicijska sedanost in zgodovinski čas. Ljubljana : (Ignis: Koščak), 2011. 392 strani.

Knjiga Boštjana Turka z naslovom »Razdalje do sveta« in s podnaslovom »Prispevek k razumevanju narodno-politične identitete: tranzicijska sedanost in zgodovinski čas« z zbranimi zapisi, krajšimi zgodovinskimi razpravami, članki, komentarji in intervjuji sega deloma globoko v zgodovino, večinoma pa v čas zadnjih dvajsetih let, ko imamo svojo lastno državo. Knjiga obravnava, kot pravi avtor, obdobje »težkih in mračnih časov« (str. 7), obdobje, v katerem se »na presušene ustnice, ki pričakujejo od začetka devetdesetih, zlorabe, prevare in laži nalagajo kot oglje ali apnena malta: žeja je vse hujša, a izhod vse bolj daleč« (str. 8). Te misli na začetku bralca nagovarjajo, da gre v knjigi za avtorjev pesimističen pogled in za njegovo ugotovitev o določeni brezbriznosti ljudi v času in prostoru, ki ga s svojo notranjo dinamiko zaobjema slovenska država. A ta detekcija naše stvarnosti ni avtorjev pesimistični credo. Boštjan Turk se namreč zelo dobro zaveda širših vsebinskih razsežnosti časa, zaveda se zgodovinskega časa in v njem tistih podlag, ki so, kot pravi v članku z naslovom »Kapsule zoper tesnobo«, »po svoji sporočilni plasti injekcija smisla in optimizma« (str. 45). Teksti v knjigi, ki so »temačni in mračni«, so dejansko »kapsule proti tesnobi«, saj govorijo o nekem družbenem stanju, ki ga lahko presežemo le, če ga prepoznamo in odkrito poimenujemo.

Avtor, ki razpira določene vsebinske poudarke tako, da se pred bralcem skorajda dnevno odvija čas naše nekaj desetletij trajajoče sedanosti, je sodobnik, opazovalec in akter. Njegov pogled je seveda subjektiven, vendar nam največkrat pove tisto, kar sami vidimo, občutimo in si razumsko razlagamo. Ni nujno, da se z vsem zapisanim strinjamo, še posebej, če smo tudi sami opazovalci istega časa kot avtor. A nesporno je, da knjiga odkriva nek mentalni okvir časa, ki nam posredno in neposredno kroji usodo in ustvarja podobo naše stvarnosti. Pisec nas namreč opozarja na tisti mentalni okvir, ki se nam vsiljuje kot tujek, kot značajska poteze neke politike, ki se želi uveljaviti kot obče, splošno pravilo. V enajst zari-sov zbrani spisi govorijo, da pri nas politika največkrat ni nekaj občega in splošno ponotranjenega, ampak nekaj zasebnega in osebnega, ki pa se skuša s političnim marketingom in obvladovanjem medijskih posrednikov predstaviti kot obči javni interes – kot skupno dobro. V tekstih se kaže, da se osebni interes, politični in materialni pohlep po oblasti skušajo »prodajati« kot ideologijo blaginje. Tako lahko v

opisih posameznikov prepoznavamo njihova stremjenja pa tudi njihove psihološke prikrajšanosti, pogojene z njihovo osebno rastjo in zaznamovanostjo, ki se jim ne morejo izmakniti. Povsem značajske in z navlako preteklosti obremenjene osebne poteze skušajo kanalizirati v javnost kot obči interes. Gre za podobe nevarnih in neverodostojnih ljudi tranzicijske kontinuitete, oziroma za podobo ljudi kompromitiranih s komunistično izkušnjo, ki nimajo nobenih moralnih problemov s času primernimi prilagoditvami; najpomembneje za njih je le, da nove okoliščine še naprej omogočajo njihovo participacijo v risu oblasti. Pretekli dve desetletji sta »mračni čas« lahko zato, ker avtor govori v dobršni meri o ljudeh, pri katerih je odsotna, razen na deklarativni ravni, tista najelementarnejša civilizacijska norma razvitega sveta, ki temelji na človeškem dostojanstvu.

Da avtor lahko komentira politično sedanost in zdajšnost prvič v zgodovini v samostojni slovenski državi, je moral poseči z nekaterimi zapisi v preteklost: v zvezi s slovenskim jezikom v zgodovino od Brižinskih spomenikov do Linharta, Prešerna in Župančiča; bolj neposredno povezano s samo politiko pa v čas prve in druge svetovne vojne ter čas po njej. Skrbno intonirani zgodovinski poudarki, ki jim avtor posveti pozornost, se zrcalijo v miselnem obnebu naše današnje stvarnosti. Prav slednja po letu 1990 predstavlja temeljno podstat knjige, ko se pojavi Slovenija kot samostojna država, ne kot posledica stoletnih sanj, kot se lahko marsikje pogosto sliši in bere, ampak kot država, ki je nastala na ruševinah nekega zgodovinskega nesporazuma, oziroma, neposredneje rečeno, ki je nastala kot posledica nerazumevanja zgodovinskih silnic, ki so jih nekateri želeli premostiti z nasiljem in z argumentom, da zgodovino razumejo in zato lahko v njenem imenu tudi brutalno vladajo. Državo smo dobili, seveda v konstelaciji mednarodnih turbulenc ob koncu 20. stoletja, z zavestno odločitvijo državljanov in državljanek, da se zavrne nekdanji državni okvir in vsiljen in nasilen družbeno politični sistem. A z razvitim demokratičnim vzorom in vzorcem nismo imeli nobene izkušnje. V ta čas vstopa s svojim pisanjem Boštjan Turk, ki v svojih kritičnih tekstih piše predvsem o tem, kako v lastni državi demokracijo razumemo in jo udejanjamo. Ko ugotavlja: »Slovenija je namreč premalo demokratična država« (str. 173), ali pa »Slovenski volivec še ni zrasel v državljana z avtonomnim mišljenjem« (str. 210), zelo jasno govori o mlinskih kamnih zgodovine, ki ljudem visijo okrog vratu pretekle nesvobode. Ujetost v formo posnemanja demokratičnih obrazcev zahodne Evrope sicer pomeni nekakšno obliko demokratične prakse v naši državi, ki nenazadnje omogoča, da se takšno kritično pisanje sploh lahko pojavi, a demokracija, ki jo živimo, je invalidna. O njej Boštjan Turk piše gotovo zato, ker verjame, da se lahko izboljša demokratična praksa in ker verjame, da lahko ponotranjimo prvine demokracije do te mere, da ne bodo več vprašljivi njeni postulati, kot je na primer delovanje pravne države ipd. Knjiga neprizanesljivih in včasih tudi na rob prignanih misli v obliki kritične refleksije o naši stvarnosti, je tako tudi izraz avtorjevega optimizma, njegove vere v demokracijo, za katero si prizadeva in se izpostavlja v okolju, ki je še vedno polno recidivov stare prakse, izražene v obliki, kot pravi, »zlorab, prevar in laži«. Teksti, ki zajemajo čas od leta 1993 do začetka leta 2011, so v dobršni meri nekakšni dnevniški zapisi, oziroma skorajda dnevni odzivi na dražljaje,

ki nastajajo zaradi razkoraka med deklariranim in realnim naše sedanosti. Kot pričevalec časa, ki ga s svojimi javnimi objavami tudi sooblikuje, se avtor odziva na družbeno-politični mišljenjski in praktično oprijemljivi vsakdan, do katerega je neizprosno in v njem lucidno neprizanesljiv do pojavov, ki v novi stvarnosti zrcalijo stare vzorce. Hkrati je razvidno iz aktualno političnih člankov (prav v povezavi z omenjenimi zgodovinskimi zapisi), kako se miselnost in oprijemljiva praksa počasi spreminjata. Nova forma je največkrat zgolj maškaradni kostim za ohranjanje stare prakse. Teksti tako govorijo o vrednostnem sistemu in vrednotah, ki odete v plašč nove družbene paradigme, prikrivajo svojo pravo naravo. Pisec prav to naravo razgalja, jo demaskira in nanjo opozarja. Pisanje Boštjana Turka je tako analitična interpretacija še vedno močno prisotne in vplivne mentalitete propadlega in predvsem nasilnega sociokulturnega modela, ki se skriva za novo družbeno obliko. V imenu demokracija se torej ne udejanja njena prava vsebina.

Knjiga v celoti sodi v polje družbene, kulturne in politične zgodovine. Bralcu se izrisuje »včerajšnje« dvajsetletno obdobje kot silovito in dinamično, a hkrati tudi kot težko premakljivo in celo povsem statično. Opozorila zadnjih dvajsetih let so namreč nedvoumna: demokracija je krhka oblika družbene pogodbe, je ranljiva, njena invalidnost oziroma nerazvitost pa nista nobeno poroštvo, da se bo razvijala v smeri njene vsebinske polnosti. Knjiga govori tudi o tej mejnosti, ko politična smer in usmeritev nista povsem samoumevni. Prav za to pa se avtor zaradi njegove optimistične drže izpostavlja brez maske na obrazu in brez prikrivanja jasno izraža svoje poglede na vznemirljivo dogajanje zadnjih dvajsetih let, pri čemer beleži, kam kaže moralni kompas slovenske politike in javnih osebnosti.

Vasko Simoniti